

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 10, II, пов.
Конто пошт. шва 143.322.
Адреса для телеграм
„Діло“ Львів.
Нач. Редактор приймає
від 10—11 год. передпол.
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 4.20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 7.50 зл., Німеччині 7.50
зл., Швейцарії 5 шв. фр.,
Чехословаччині 30 к. р.,
Югославії 150 зб., Болгарії 7.50
зл., Австрії 7.50 зл., Японії
адреси і под.

**В справі оголо-
шень звертатися
до Адміністрації**
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
17 сот.

Видає ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“

Начальний редактор д-р ДМИТРО ЛЕВИЦЬКИЙ.

12. II. ВЕЛИКІ ВЕЧЕРНИЦІ МЕДИКІВ 12. II.

Всі салі „Народнього Дому“. Стрій візитовий.

Над Тихим Океаном.

На Далекому Сході підписано клаптик паперу, який може стати зворотницею на широкому шляху міжнародної політики і напруженою зовнішнього укладу державних сил. Поміж Японією і Союзом Радянських Республік заключено угоду, якою анульовано всі умови з царських часів, урегульовано справу Сахаліну — себто найбільшу бо- лачку російсько-японських відносин, передбачено компромісове полаго-дження справи старих російських територій і — визначено максимальний звіт двох тижнів для формаль- ного взаємного визнання. Пра- вильно про далекийдучі концесії на експлуатацію нафти й вугілля на Далекому Сході й згадка про права Японії до концесії у глибині Рад Союзу, доповнюють підписаний договір. Очевидно, що мова тут лише про найзагальніший обрис підписаної угоди, ті, про які доне- сди світові перші загальнікові те- леграми. Коли знайти, що ось а- мериканська телеграфічна агенція, покликаючись на відомості з Пе- кінга, вже нині натякає на тайну кляхулю умов, якою заборонено обоим державам заключати з якою- небудь третьою державою угоду, що порушувала б суверенність одної із них, і добути примітку про тимча- сове de interestement Японії у справі Бессарабії, — можна сміливо допу- скати, що межі радянсько-японсько- го договору далеко переступають її межі, про які агадано вище. Це вже не шийтонічна умова про пустословне визнання по резолюції Мех Дюелльда, чи навіть Ееріота, а справжній союзницький договір.

Кели пишемо ці рядки, не маємо ще закордонних часописів, — чу- ємо лише, що в Лондоні й Ва- шингтоні вістка про підписання договору стала сенсацією дня. Не дивися: японсько-радянське поро- зуміння в першу чергу зачіпає інте- реси Зєдинених Держав, а зараз у світову — Великої Британії. Азже експансія на Тихому Океані — це завітний принцип американської за- кордонної політики. В жертву цю- му принципів принесено заікава- лення європейськими справами: страх, щоб не лати витягнути себе у круглі європейських конфліктів, був викликаний передчасним посту- пком Зєдинених Держав на Тихому Океані і, що за тим іде, на ге- ге- монії америк. впливів на східно- азійському суходолі. Політично-го- сподарське зближення з Англією й окремі умови про поділ впливів на Т. Океані, іншими словами: підго- товка загального англо-саксонсько- го союзу має на меті забезпечити Зєдинені Держави перед війною з Японією.

Війна із Японією! Це жарво, яке турбує американських політиків і звислює американське громадянство

мабуть не менше, ніж Французів — жарво німецького резанжу. Саме напередодні підписання радянсько- японської угоди б. державний се- кретар і делегат Зєдинених Держав на Міровій конференції Лянсіг апелював до нинішніх керівників своєї батьківщини, щоб зорко слід- кувати за подіями в Азії і замість редукувати — збільшувати америк. морську й воздушну силу. Росій- сько-японсько-китайський союз, на який виразно натякав розвиток останньої громадянської війни в Китаю (успішні інтриги рад. посла Карахана в Пекіні на тлі афери

про манджурську залізничну лінію) наводить нині вже зовсім нево- зможну форму. Росія стає третьою азійською державою. Нинішні її правителі, большевики, як мистці у пропаганді, будуть далі орудо- вати гаслом: Азія для азійських народів! — а після союзу з Ки- таєм і Японією матимуть свободний ґрунт для протиамериканської й протианглійської агітації. Чи тепер остаточно перемаже думка амери- канського сен. Борага про потребу визнання Рад. Союзу й візьме верх пацифістичний настрій през. Ку- ліджа, чи навапакі прийде реакція у напрямку тим радикальнішого поборювання комуністичних впливів — про це скажуть своє слово не- далекі події.

Н-я

Виконавчий розпорядок до шкільного закону для „кресів“.

II.

Виконавчий розпорядок до зако- ну з 31. липня 1924, „що заклю- чує деякі постанови про організа- цію шкільництва“, торкається не тільки привселюдного шкільництва, але й середнього та фахового.

І так існуючі на території во- євідств: львівського, станіславів- ського, тернопільського, волин- ського, польського, новгородсько- го і адмін. округу виленського у- чительські семінарії за- держують дотеперішню мову на- вчання. Окремим розпорядком буде означена програма навчання в дво- язичних семінаріях (§ 18). Отже розпорядок в почній силі задержує дотеперішню супрематію польщини в учит. семінаріях. На всьому аґоні поданому просторі є впровад кілька семінарій з назв у- траквістичних і дві з назв у- країнських, та в су-ті речі всі вони є польськими школами по духу, мові і навіть складі учителя і учнів.

Приватні учит. семінарії з не- державною мовою навчання можна основувати на тих самих умовах, що й приватні школи з польською мовою навчання, одна- че в не-польських приватних се- мінаріях обов'язковою є наука по- льськи польською мовою й лі- тератури, історії й географії й на- уки про сучасну Польщу (§ 19.)

Вступлючі до дво-язичних (поль- сько-українських чи польсько-білоруських) семінарій обов'язані ви- казати знанням крім державної мо- ви ще й недержавної (української чи білоруської). Обєм знання не- державної мови при вступі до учит. дво-язичних семінарій припише мі- ністр освіти (§ 20).

На шлій українській і білоруській національній території відте- пер можна основувати державні середні загально-освітні школи тільки з польською ви-

кладовою мовою або дво-язи- чні (польсько-українські чи поль- сько-білоруські). (§ 21).

Управлений виступати з домага- нням заповнення дітям в середніх школах в недержавній мові є ба- тько дитини, мати (як батько не ви- конує батьківської влади) або пра- вий опікун. І тут приноровлено своєрідний „побіспит“, бо „упра- влений“ мусить висловити своє до- магання в формі окремої де- кларації, підписаної в приваті директора середньої польської шко- ли, в якій вчиться дана дитина. Ті декларації мусять бути заосмотрені приміткою того директора „в моїй приваті“, та ствердженням управле- ния декларанта виступати в імені даної дитини, як також засвідчення приналежності до національ- ности, в якій мові хотів би за- безпечити дитині науку. Так змай- стровану декларацію директор поль- ської школи пересилася кураторові (§ 22). І куратор ще раз ствер- джує важність декларації (не знати тільки, яким чином, чи через ста- ровство, чи через поліцію, чи сам особисто удеється до управленого), а про заснування дво-язич- ної школи в границях закону й у- хваленного бюджету рішає міністер освіти. Про алучення двох середніх шкіл, виключно польської й ви- ключно української в одну дво- язичну школу теж постановляє мін. освіти (§ 23). Програму на- вчання польської мови й літерату- ри, історії й географії та науки про сучасну Польщу в середніх школах з не-польською викладовою мовою означить окремий розпо- рядок (§ 24).

Як бачимо, то §§ 21—24 тор- каються середньої загально-освіт-

ної школи (себто гімназій всіх ти- пів). Мін. розпорядок раз на все постановляє, що кількість укра- їнських середніх шкіл нічим чином не може бути побільше- на, хіба поманшена (не знати, на чие домагання) згідно з погля- дом і рішенням міністра освіти. Даліше влаштовується „побіспит“ з індивідуальними деклараціями відносно перемін на дво-язичні аже- існуючих шкіл і ще неіснуючих. Коли аже українська дитина хотить до польської школи, а ба- тько, мати чи опікун хочуть запев- нити її дво-язичну науку, то в пер- шу чергу слід підписати деклара- цію перед директором польської школи, виказавшись управлінням і доказавши національність (непольську) дитини. Яким чином доказывается національну при- належність дитини, що саме рішає про той доказ, що є мірозра- тір і рішуче, щоб директор поль- ської школи признав декларовану національність, про те розпорядок не говорить. Директор польської школи повинен додати нотку „в моїй приваті“ („w mojej obecności“), а що буде, як тому директорові не схочеться додати цієї замітки, або не схочеться переслати декларації кураторові? При пераміні привсе- людини шкіл на дво-язичні і вза- галі при всіх метаморфозах, зава- них зі загальним шкільництвом, подано речичні, тут же все висить в повітрі. Постановлено цілу низку перепон для декларанта, але не подано нічого, що примушувало б директора польської школи пусти- ти справу в рух і довести її до якогось закінчення. Директор поль- ської школи виконує над наїмним декларантом поліційну владу, та- ким робить куратор (справдма важність декларації), але декларант по су-ті ніяких управлень не має. Все рішає мін-стр освіти, але в ме- жах „ухваленного законодавчою вла- дою бюджету“. Нема бюджету, а так буде заичайно, то нема й шко- ли, навіть дво-язичної, хоч би і ди- ректор польської середн. школи, куратор і міністр освіти були про- сто ангелами і роздіналися за дво- язичною середн. школою.

Всі ці норми розпорядку є пояс- неннями до арт. 6-го закону, „що заключає деякі постанови про ор- ганізацію шкільництва“, а той арти- кул (стаття) говорить, що „на уре- дово стверджене домагання батьків 150 учеників української або білоруської народности, що хотять до середніх шкіл загально-образуючої з польською мовою навчання од- ного повіту або міста, адміністра- цією виділеного, для заповнення ім науки в матірній мові буде утво- рена державна середня загально- образуюча школа дво-язична в цьому або в одному з поблиз- ких повітів“. Колиж розпорядок ставить такі непереможні перепони для перемін польської школи на дво-язичну, то в першу чергу за- хляється питання, яким чином до- вести до 150 учнів української народ- ности в якійсь польській середній школі?

*) Суцота того, що попередній ваго- ловий статті сконфіскував держ. прокура- тор, ми змусили заступити його іншим. Ред.

Дві течії в російській Компартії.

В чім сила комунізму? — Ленінізм і троцькізм. — Перемога ленінізму в С.Р.С.Р.

М. Ч.

Пам'ятаймо: Рідна Школа — це на-
родна фортеця, це певний захист у
добі нехотіти!

У. С. Р. Р.

Продовження темниці для закінчен-
ня українізації.

Рада Народних Комісарів України у-
чепила вже 12 січня проект постанови
Всесоюзнаського Центрального Виконав-
чого Комітету про заходи до негайного
переведення підконтрольної українській адмін-
страції на українську мову. Згідно з цим проектом
постанова діє в усіх державних
установах, в торговельно-промислових під-
приємствах і в громадських організаціях
включно повсюди на українській мові не пі-
нішше 1. січня 1925 р. П. м. згодом з
мине-ть, як вважатися що поста-ова, ді-
ловодство по-прежнему дозволяється перебіж-
но українською мовою й потім пер-
ек дати до підконтрольної Адміністрації.

На Надзвичайній Комісії Освіти показує-
ться об'єднаний більшовицький, а також
наклад підконтрольної українській мові з
указом заходи до здійснення її по рі-
шю жовтня української літератури. Надзвичай-
ний Комісар Освіти посилає не тільки ще
1. січня 1925 р. видати загальний адмін-
істраційний наказ української мови, а також
терміновий наказ з усіх органів і окремим галу-
дям освіти.

Для виконання в Україні всіх зазначе-
них на третій всеукраїнській конференції,
під головуванням голови Ради Народніх
Комісарів, Губернаторів та окружних комі-
сі, від головуванням голови губ. і окруж-
них Виконкомів.

Поста-ва наказує на Народній Комі-
сії Робітничо-Селянської Інспекції та
його місцеві органи: обов'язок систематич-
но перевести всі українські установи на
українську мову, а особливий перелік у
пр. й інших на службу роб. та ін. Крім т. о.
органів РСІ, повинні в своїй діяльності
обов'язуватися установи і підприємства
свогого співробітництва з цією українізацією.

Особ. що виникає нестатоків з чинних
української мови, те-а вказівка і повин-
нати нагадує до служби на території Укра-
їни тільки тоді, коли вказується на відста-
вання істоту з діяльністю українства в
українській мові в обсязі програмі семі-
нарної школи.

Вказується в силі постанови про забор-
ону приймати на службу осіб, що не во-
додють українською мовою.

(Вільшівський, 14/1. 1925).

Москві навірнати.

В письмі з Києва до Берлінського на-
дзвичайного Руху, який, "Росетан" на-
казує, що в Києві при незначному скорочен-
ні веро-янів в державних установах
оскільки багато зі служби Москва за
величчя української мови, яку він на-
зиває "галіційсько-болгарсько-армійською"
заговором!

Масина на заслі.

На Всесоюзнаській нараді хлібозаготов-
ників, якісно, що потрібні заготовки
для всього року 86.000 тун на маси-
ну, а зроби́ти це можна буде тільки тоді,
як заборонити вивіз збіжжя поза межі
України. Нарада постановила домогтися,
щоб Українська Економічна Рада видала
таку заборону. — (Вільшівський, 9. 1.)

Розміри селянського землекористання.

В 1924 р. було на Україні 4.912.069 се-
лянських господарств, які по розміру зе-
мельного заволодіння діляться так: без-
земельних було 4.3 проц., з посівом до од-
ного десятина — 11.3 проц., від одного до
двох десятин — 22.4 проц., від двох до
трьох десятин — 19.8 проц., від трьох до
чотирьох — 13.4 проц., від чотирьох
до шести десятин — 14.4 проц., від
шести до десяти — 6.4 проц., від
десяти до п'ятидесяти — 4.6 проц., більше
п'ятидесяти — 1.4 проц.

Перші три групи господарств можна
вважати за найбідніші, складають вони
50.0 проц. загальної гос. одност. далі три
групи, від 2 до 6 десятин можна назвати
середньоземними, складають вони 47.6 проц.
загальної гос. одност. останні три групи від
6 десятин агору будуть "куркульськими"
господарствами, складають вони 14.4 проц.
загальної гос. одност.

Маленькі ці "куркулі" і не дуже їх ба-
гато, а скільки вони клопоту роблять ра-
дянській владі, як з ними починають ра-
хуватися!

селянство не можна рахувати тому,
бо воно по своїй природі наскрізь
буржуазне. Поминувши селянство,
диктатура самого міського проле-
таріату в Росії була би на скрізь
зольованою, а через те і копотко-
травленою. На це має Троцький теж
документ. Він є той думка, що ро-
бітничо-селянська диктатура в
СРСР. теж на може бути довготри-
вальною, якщо вона буде стиснена і
обмежена виключно тільки до те-
риторії СРСР. Комуністична дикта-
тура мусить провстати максимум
містичної, експансивної енергії.
Селянство такої енергії не може
провстати ніколи, бо воно інертне
по своїй природі. Таку енергію
може провстати тільки міський
пролетаріат. А чепет те слід опе-
титися в СРСР. виключно на мі-
ському пролетаріаті і владити всіма
збройними силами СРСР. на весь
захід. Його противники з чим не
погоджуються, бо певні перемо-
ги, а пускатися на програму нема
достаточної причини.

Троцький ставить справу так:
або виграти або програти тільки
не нібито, тільки не занападнувати
революційної енергії. Такий напад
всіх збройних сил СРСР. на захід-
ні держави може запалити весь
світ, а цим самим всю Європу
або винищити пролетарський комуні-
стичну диктатуру. Для Троцького
не важче те, хто переможе, а важ-
не те, щоб був революційний рух,
рух і революційна експансія.
Ось чому "троцькізм" ідентифіку-
ють ліві з перманентною револю-
цією. Очевидно, що поч. теперіш-
ніх обставинах, де всю владу
в руках мають ліві, троцькізм
повірно переможений. В обороні
Троцького став публічно тільки
одні Преображенський, провідник
внутрішньопартійної дискусії зпе-
ред року. В інших же до нині
публікують всі статті й
брошури проти "троцькізму". (Са-
мого Троцького на останньому
засіданні Центрального Виконав-
чого Комітету російської ком-
партії цілковито знехотували. Йому
віддали провід у Революційній Ві-
ськовій Раді та завісили в член-
ських правах центрального Викон-
кому російської компартії).

Обставина, що в обороні Троць-
кого не виступив майже ніхто пуб-
лічно, не означає ще, що троцькізм
не має прихильників у компартії.
Навпаки троцькізм має дуже
багато прихильників у партії. З ними
дуже завзято борються ліві з
Зіновєвим, Каменєвим і Сталіним на
чолі. Ця ідея боротьби доводить
на внутрішню, чисто ідеологічну
недугу.

Результати заповітів Леніна саме
й допускають компроміси. Вони бо-
ронять робітничо-селянської дикта-
тури; вони наказують філіям ком-
партії йти в деяких випадках на
компроміс із буржуазією і з пар-
ламентаризмом; вони не спішаються
зі світовою революцією, бо хо-
чуть її перш за все відповідно під-
готувати. Згідно із заповідями Ле-
ніна звернули вони особливу увагу
на близький та далекий схід, де
замість комунізму розбуджують
національну свідомість і зашлю-
ють ненависть проти чужого (перш
за все англійського, американського
і французького) панування, вони
працюють всю силою пари над
сепаратистичним рухом в усіх євро-
пейських колоніях, надаючи йому
націоналістичну закраску. В ім'я чо-
го це робиться? Все це робиться
в ім'я революції на Заході, а в
першу чергу в Англії, Франції і т. д.
Адже Ленін казав, що відбрана
колоній великими державами є рішуче
значимим із революцією в них. Мета
ленінізму така як троцькізму, але
тактика зовсім інша.

Такі дві течії змагаються вважати

внутрішньої комуністичної партії. Котра
з них більш реально важко сказа-
ти. Та слід твердити, що те ін-
тринне змагання рівнозначне з не-
дугою, чи краще з ослабленням
партії. І тут може Троцький має
рацію. Застій революції не причи-
нюється до успіхів комунізму в та-
кій мірі як активізм і експансія.
Застій видання потребу компро-
місу не тільки в житті, але й в
західно-європейським капіталізмом,
а не суперечить комунізму.

Від факту: яка партійна течія
компартії переможе в недалекій
будущині залежатиме у великій
мірі теж європейська рівновага
і світовий мир. Перемога "троцькі-
зму" означує негайну війну, що
може спричинити світову пожежу.
Та слід сказати, що "троцькізм"
тепер не має великих виглядів на
побіду. Інша річ, що є небезпе-
ка для т. зв. буржуазних дер-
жав. Коли обі течії розгляда-
ти з огляду на таку небезпеку, то
"ленінізм" у своїх наслідках є да-
леко небезпечніший від "троцькі-
зму".

В. М.

Дрібні вістки.

В Засіданні Державних Підприємств
Лівих підписали російсько-японський угоду
щодо ліквідації незалежності прибережних
Японії, що тепер залежала від американ-
ської нафти, постановили бути і консуму-
ють, завізаві комуністична на Сахаліні. Крім
цього угода спрямована проти американ-
ських і англійських впливів в Азії.

Морффе, один із найбільших талановитих
більшовицьких дипломатів дістав приві-
тну телеграму від японського прем'єра
Като з нагоди підписання японсько-росій-
ського угоди.

Вони зобов'язалися при підписанні
угоди з більшовицькими не підписувати
проголошу, що токарється Бесарабія. Ру-
муни на підписи того протоколу дуже
залежні.

До Варшави від'їждять на нараду всі
польські дипломати на Балкані.

Генерал, французький посол у Москві,
підписав з радянським урядом угоду про
купівлю французьких урядом значної частини
заводів продукції.

Уряд СРСР. виступив перед румунським
урядом із пропозицією в справі
Бесарабії. СРСР. відступити для Румунії
два повіти: Ізмаїль і Кагул, але за те
домогатися відступити на решті бесараб-
ської території.

До Львову приїхав румунський пре-
м'єр Ботвін у справі воєнних догів.

Уряд СРСР. відкликає своїх торговель-
них представників з Афганістану і Кон-
стантинополя.

Крізь дірку від ключа.

Польською мовою in rebus cognominis
Ignorantia maxima.

Польська преса від давня, а спе-
ціально від опанування польськими
військами Східної Галичини і Воли-
ні, проявляє в українських справах
кожний ігнорант і тулопну не-
грамотність. Колиш, за часів публі-
цистичної діяльності Франка і Па-
влика, кожний поважний поль-
ський щоденник чи місячник, а за-
гал періодик, удержував постійну
рубрику на українські теми, присвя-
чуючи багато уваги подіям на всій
українській території. Українські
справи реферували або постійні
співробітники або постійні корес-
понденти і то зачинили Україну.
Для покладу зазначимо, що в
"Кур'єрі Львівському" в часів його
найвищого розквіту реферували по-
руч інших справ українські справи
Іван Франко і Михайло Павлик,
в "Слові польським" — д-р В. Щурат,
а після Кость Сороцький (пі-
літичний Консультант Сороцький),
а соціалістичний польський пред. Мих.
Ганкевич, Семен Вітик і пок. Тео-
філ Мелень, а "Критиці" Богдан
Лепкий, Остап Лудький і ин. Пок.
Ів. Франко писав крім того на
українські теми в багатьох поль-
ських періодиках, як варшавський
"Правда", "Пісгелонд" сполучені
і ин. Тоді до українського питання
ставилися також різно, але пова-
жно. Тепер же в польській пресі,
наскільки згадується як статті на
українські теми, то вони не тільки
позбавлені якоїсьбудь відповідаль-

ЛЕНИН, ЦЕЛЗ, ЛИБЕЛ, РИНОД. С. 10